

POLICY BRIEF

2016

International Institute for
Trade and Development
สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา

การประเมินนโยบายการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียน

ตามกรอบนโยบายการลงทุน
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

**Investment Policy Framework for
Sustainable Development**

UNCTAD

เอกสารประกอบการสัมมนาเผยแพร่ผลงานวิจัยประจำปี 2559
5 กันยายน 2559

รายงานสรุปเชิงนโยบาย (Policy Brief)

โครงการวิจัยเรื่อง

“การประเมินนโยบายการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียน ตามกรอบนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

การลงทุนถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของอารยประเทศ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่นำไปสู่การขยายตัวของการผลิต การจ้างงาน การถ่ายทอดเทคโนโลยี การสร้างนวัตกรรม และการเพิ่มขึ้นของมูลค่าทางการค้า อย่างไรก็ตาม หลายประเทศที่มีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้นได้เริ่มหันมาให้ความสนใจกับคุณภาพของกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากขึ้น โดยประเด็นสำคัญที่กลายเป็นมิติใหม่ของการลงทุนของประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบัน อาทิ การให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจเอกชน (Corporate Social Responsibility: CSR) การเติบโตแบบมีส่วนร่วม (Inclusive Growth) การลงทุนสีเขียว (Green Investment) และสังคมคาร์บอนต่ำ (Low-carbon Society) “การลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” เป็นกระแสการพัฒนาแนวใหม่ที่ส่งผลต่อวิวัฒนาการของนโยบายการพัฒนาและการลงทุนของประเทศต่าง ๆ ในระยะต่อไป ที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (United Nations Conference on Trade and Development: UNCTAD) หรือ อังค์ถัด ได้ดำเนินการพัฒนาและจัดทำรายงานเกี่ยวกับกรอบนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Investment Policy Framework for Sustainable Development: IPFSD) อันสะท้อนถึงการให้ความสำคัญและต้องการผลักดันแนวทางดังกล่าวกับอารยประเทศเพื่อเป็นการนำร่องในเบื้องต้น ดังนั้น สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) จึงเล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนานโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศสมาชิกอาเซียน อันจะนำไปสู่การยกระดับประสิทธิภาพของก้าวทางการพัฒนาของภูมิภาคที่มุ่งสู่ความยั่งยืนในทุกมิติของการพัฒนา รวมถึงความมั่นคงและความเข้มแข็งของภูมิภาคในระยะยาวต่อไป

ปัจจุบันกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนได้รวมกันเป็นประชาคมทั้งทางด้านการเมืองและความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น จึงควรมีนโยบายการลงทุนไปในทิศทางเดียวกัน นโยบายการลงทุนของอาเซียนสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ คือ นโยบายการลงทุนระดับประเทศ และนโยบายการลงทุนในระดับภูมิภาค ซึ่งทั้ง 2 ระดับต่างให้ความสำคัญกับการอาศัยการลงทุนจากต่างประเทศหรือจากประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ประเทศสมาชิกอาเซียนมีพื้นฐานที่แตกต่างกันมากโดยเฉพาะในด้านระดับการพัฒนาประเทศและโครงสร้างเศรษฐกิจ ทำให้การดำเนินนโยบายมีความแตกต่างกัน ขณะเดียวกันอาเซียนก็ยังไม่สามารถรวมตัวเพื่อขับเคลื่อนนโยบายที่สำคัญให้

การประเมินนโยบายการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียนตามกรอบนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สอดคล้องกันได้อย่างเข้มแข็ง และไม่ได้มีกลไกบังคับการกำหนดนโยบายของแต่ละประเทศ นอกจากนี้ การสนับสนุนนโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืนยังเป็นการเพิ่มต้นทุนทางธุรกิจสำหรับนักลงทุนต่างประเทศ และอาจจะส่งผลกระทบต่อบรรยากาศการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียนสำหรับนักลงทุนที่มุ่งแสวงหากำไรสูงสุดเป็นหลัก ประเทศสมาชิกอาเซียนจึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืนพร้อมกับความน่าลงทุนของประเทศ ดังนั้น การทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนยอมรับนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกันในระยะยาว จำเป็นต้องทำความเข้าใจและหาแนวทางแก้ไขเรื่องพื้นฐานความแตกต่างกันของประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ต้องพยายามรักษาสมดุลระหว่างการพัฒนาที่ยั่งยืนและการดึงดูดการลงทุนของแต่ละประเทศ

ผลการศึกษาวิจัย

จากผลการประเมินนโยบายการลงทุนของแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียน เปรียบเทียบกับกรอบนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (IPFSD) ขององค์การฯ สามารถสรุปผลการศึกษาแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ ประเทศกลุ่มที่ 1 (สิงคโปร์ ไทย และมาเลเซีย) เป็นกลุ่มที่มีนโยบายการลงทุนที่ก้าวหน้ามากที่สุด หรือมีความพร้อมในการนำนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ภายใต้กรอบ IPFSD) ไปสู่การปฏิบัติในทุก ๆ ด้าน โดยสิงคโปร์เป็นประเทศที่โดดเด่นที่สุดและเป็นประเทศพัฒนาแล้วเพียงประเทศเดียวในภูมิภาคนี้ นอกจากนี้ ประเทศกลุ่มที่ 1 ยังมีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจสูงสุดในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน และมีโครงสร้างเศรษฐกิจที่มีความหลากหลายโดยไม่ต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติแต่เพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม ไทยและมาเลเซียยังต้องให้ความสำคัญด้านข้อบังคับกับนักลงทุนมากขึ้น ขณะที่สิงคโปร์ควรเอื้อให้เกิดการร่วมทุนระหว่างภาครัฐและเอกชนมากขึ้น กลุ่มประเทศที่ 1 นี้ได้พยายามเชื่อมต่อกับห่วงโซ่มูลค่าระดับโลก และมุ่งยกระดับตนเองให้อยู่ในตำแหน่งที่สร้างมูลค่าเพิ่มสูงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และประเทศกลุ่มนี้มีความเหมาะสมที่จะแสดงบทบาทผู้นำในการช่วยเหลือประเทศสมาชิกอื่นในการปรับตัวและยกระดับนโยบายการลงทุน

สำหรับประเทศกลุ่มที่ 2 (เวียดนาม ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย) กลุ่มประเทศนี้มีระดับการพัฒนาของนโยบายการลงทุนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของอาเซียนเล็กน้อย ประเทศกลุ่มที่ 2 นี้มีโครงสร้างประชากรที่มีอายุเฉลี่ยไม่มาก (23 - 30 ปี) ดังนั้น จึงเป็นตลาดที่น่าสนใจเนื่องจากยังมีศักยภาพด้านกำลังซื้อสูงและไม่มีปัญหาเรื่องจำนวนแรงงาน นอกจากนี้ ยังเป็นกลุ่มประเทศที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูง แต่โครงสร้างเศรษฐกิจยังไม่มี ความหลากหลาย เช่น อินโดนีเซียที่ยังคงต้องพึ่งพารายได้จากพลังงานในสัดส่วนที่สูง เป็นต้น ประเทศกลุ่มนี้มีนโยบายการลงทุนและนโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืนไปในทิศทางเดียวกัน และมีการปรับนโยบายการลงทุนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ประเทศกลุ่มนี้ยังต้องพัฒนาเรื่องนโยบายการส่งเสริมและการ

การประเมินนโยบายการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียนตามกรอบนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

อำนวยความสะดวกด้านการลงทุนมากยิ่งขึ้น และพัฒนานโยบายที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านภาษีการถือครองที่ดิน การแข่งขัน ความรับผิดชอบของบริษัท และ บรรษัทภิบาล และนโยบายด้าน สาธารณูปโภคและสัมปทาน และการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน เป็นต้น

ประเทศกลุ่มที่ 3 (กัมพูชา บรูไน สปป.ลาว และเมียนมา) เป็นกลุ่มประเทศที่มีโอกาสในการ วางรากฐานด้านนโยบายการลงทุนใหม่ โดยอาศัยบทเรียนจากประเทศเพื่อนบ้านและแนวโน้มการพัฒนา นโยบายการลงทุนของโลก ประเทศกลุ่มนี้มีโครงสร้างประชากรที่มีอายุเฉลี่ยไม่มาก (22 - 30 ปี) เช่นกัน จึง เป็นตลาดที่มีศักยภาพโดยมีแรงงานจำนวนมาก และมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงกว่ากลุ่มอื่น (ยกเว้น บรูไนที่ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน) โครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้มีความหลากหลายน้อย ที่สุด และพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติสูงมาก แม้ว่าบรูไนเป็นประเทศที่มีรายได้ต่อหัวสูงมากที่สุดประเทศหนึ่งใน อาเซียน แต่ที่ผ่านมาบรูไนไม่ได้ให้ความสำคัญกับการลงทุนจากต่างประเทศในสาขาอื่น ๆ มากนัก เนื่องจากมี รายได้หลักมาจากพลังงานและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ส่วนกัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมาต้องกำหนด ทิศทางของนโยบายการลงทุนและการพัฒนาที่ยั่งยืนให้สอดคล้องกัน และต้องให้ความสำคัญกับด้านทรัพยากร มนุษย์ นวัตกรรม โลจิสติกส์ และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises) หรือ SMEs นอกจากนี้ ประเทศกลุ่มนี้ต้องยกระดับนโยบายการปกป้องนักลงทุน การส่งเสริมการลงทุน และ การอำนวยความสะดวกด้านการลงทุน รวมถึงการพัฒนานโยบายการลงทุนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ประเทศกลุ่มนี้ จึงเป็นกลุ่มที่ต้องปรับตัวมากที่สุดในอาเซียน

เมื่อพิจารณาโครงสร้างความตกลงด้านการลงทุนอาเซียน (ASEAN Comprehensive Investment Agreement: ACIA) หรือ ความตกลง ACIA พบว่า เป็นความตกลงด้านการลงทุนที่ให้ความสำคัญกับการเปิด เสรีด้านการลงทุนและการคุ้มครองการลงทุนมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ผลจากการประเมินความตกลง ACIA พบว่า ในภาพรวม ความตกลง ACIA เอื้อประโยชน์ให้กับรัฐผู้รับการลงทุนมากกว่านักลงทุนในสัดส่วนไม่มาก กล่าวคือ ความตกลง ACIA เปิดโอกาสให้รัฐผู้รับการลงทุนสามารถดำเนินนโยบายตามที่ต้องการพอสมควร ซึ่ง ทำให้รัฐผู้รับการลงทุนสามารถดำเนินนโยบายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในระดับหนึ่ง ประเด็นของความตกลง ACIA ที่สนับสนุนการดำเนินนโยบายของรัฐผู้รับการลงทุน ครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดนิยามการลงทุน การรับ สิทธิการลงทุน มาตรฐานการปฏิบัติ และการคุ้มครองการลงทุนบางส่วน (ได้แก่ หลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ หลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง หลักการปฏิบัติที่เป็นธรรมและเท่าเทียม การเวนคืน การโอนเงินทุน ความโปร่งใส เงื่อนไขการลงทุน และ Umbrella Clause)

นอกจากนี้ ความตกลง ACIA ยังให้โอกาสรัฐผู้รับการลงทุนกำหนดเงื่อนไขและให้ทางเลือกกับรัฐผู้รับ การลงทุนในการปฏิบัติตามข้อบทต่าง ๆ สำหรับข้อยกเว้นด้วยเหตุด้านนโยบายสาธารณะและความมั่นคง แห่งรัฐ การระงับข้อพิพาท พันธกรณีและความรับผิดชอบของผู้ลงทุน ความเกี่ยวข้องกับความตกลงอื่น การ

การประเมินนโยบายการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียนตามกรอบนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ส่งเสริมการลงทุน และการจัดตั้งองค์กร อย่างไรก็ตาม ความตกลง ACIA ไม่มีการกล่าวถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยตรง ความตกลง ACIA ได้ให้โอกาสรัฐสมาชิกในการดำเนินนโยบาย และให้ความสำคัญกับความแตกต่างของระดับการพัฒนาประเทศของรัฐสมาชิกต่าง ๆ นอกจากนี้ ความตกลง ACIA ยังเป็นความตกลงด้านการลงทุนที่มีพัฒนาการอย่างยาวนาน และยังคงเป็นความตกลงด้านการลงทุนหลักของอาเซียน ดังนั้น ความตกลง ACIA จึงเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพในการสนับสนุนให้เกิดนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ยุทธศาสตร์นโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การจัดทำยุทธศาสตร์นโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนานโยบายการลงทุนระดับประเทศ และยุทธศาสตร์การใช้ความตกลง ACIA ในการพัฒนานโยบายการลงทุน ยุทธศาสตร์การพัฒนานโยบายการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียนสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มตามระดับความพร้อมของแต่ละประเทศที่แตกต่างกัน แต่มีทิศทางไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อให้กลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนสามารถขับเคลื่อนภายใต้ทิศทางและยุทธศาสตร์เดียวกัน บทบาทของประเทศในแต่ละกลุ่มนั้นมีความแตกต่างกัน โดยประเทศที่มีระดับการพัฒนาสูงกว่าสามารถเป็นผู้นำและผู้ให้คำปรึกษา ขณะที่ประเทศที่มีระดับพัฒนาน้อยกว่าสามารถเรียนรู้จากบทเรียนที่ผ่านมาของประเทศสมาชิกที่มีระดับการพัฒนาสูงกว่า และยกระดับการพัฒนาด้านนโยบายการลงทุนให้สูงขึ้น ยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนานโยบายการลงทุน คือ (1) การร่วมมือผลักดันให้อาเซียนเป็นศูนย์กลางการลงทุนของโลก (2) การใช้ความตกลงทางการค้าเสรีและการลงทุนในการยกระดับนโยบายการลงทุน (3) การปรับนโยบายการลงทุนให้สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (4) การเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายการผลิต (Production Network) โลก (5) การเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติเข้าร่วมการลงทุนในลักษณะของการร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (6) การสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน (7) การสนับสนุนการเคลื่อนย้ายบุคลากร และการใช้เทคโนโลยีในการแก้ไขการขาดแคลนแรงงาน (8) การเพิ่มศักยภาพการแข่งขันและการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ (9) การสนับสนุนให้เกิดการนำนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไปใช้ได้จริง และ (10) การสำรวจความต้องการของนักลงทุนและปรับปรุงนโยบายการลงทุนอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ประเทศสมาชิกอาเซียนสามารถใช้ความตกลง ACIA เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้เช่นกัน โดยการศึกษาวิจัยนี้เสนอแนวทางการใช้ความตกลง ACIA 2 กรณี คือ (1) การใช้มาตราที่ 17 ข้อยกเว้นทั่วไป (General Exceptions) ในความตกลง ACIA ฉบับปัจจุบัน และ (2) การปรับแก้ความตกลง ACIA เพื่อให้มีมาตราที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยเฉพาะในกรณีที่ 1 ประเทศสมาชิกสามารถตีความมาตราที่ 17 ข้อยกเว้นทั่วไป เพื่อห้ามการกระทำที่ไม่สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ซึ่งแนวทางนี้มีข้อดี คือ ไม่จำเป็นต้องมีต้นทุนในการปรับเปลี่ยนเนื้อหาของความตกลง ACIA

การประเมินนโยบายการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียนตามกรอบนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

และสามารถใช้งานได้ทันที แต่มีข้อเสีย คือ ไม่สามารถขอให้ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมดใช้มาตรฐานนี้ในการสนับสนุนนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ในกรณีที่ 2 ใช้การเปลี่ยนแปลงความตกลง ACIA เป็นการเคลื่อนไหวเพื่อให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเห็นชอบและแสดงเจตนาสนับสนุนนโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยอาศัยการปรับแก้เนื้อหาในความตกลง ACIA เป็นเครื่องมือ เมื่อมีมาตรการเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนในความตกลง ACIA แล้วก็จะสามารถดำเนินการเจรจาเพื่อกำหนดกรอบระยะเวลาในปรับตัวของแต่ละประเทศในการนำนโยบายการลงทุนดังกล่าวไปใช้ได้จริงต่อไป โดยทั่วไปการดำเนินการตามกรณีที่ 2 มีความยากและใช้เวลานานกว่าจะได้ฉันทามติจากประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด และมีต้นทุนในการดำเนินการสูง อย่างไรก็ตาม กรณีที่ 2 นี้จะทำให้เกิดการให้คำมั่นสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน

นโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องประกอบด้วย การลงทุนที่ต่อเนื่อง การลงทุนที่เสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน และการลงทุนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การเมืองยังมีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางของนโยบายการลงทุนในภาพรวม ดังนั้น ยุทธศาสตร์ระยะสั้นจะเป็นการนำการเมืองเข้ามาสนับสนุนการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย การสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน การใช้ความตกลงทางการค้าเสรีและการลงทุนในการยกระดับนโยบายการลงทุน และการร่วมมือผลักดันให้อาเซียนเป็นศูนย์กลางการลงทุนของโลก ขณะเดียวกันประเทศสมาชิกสามารถใช้มาตรา 17 ซ้อยกเว้นทั่วไปในความตกลง ACIA ได้ ยุทธศาสตร์ระยะยาวควรเกี่ยวกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และการปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ยุทธศาสตร์ในระยะยาวที่เกี่ยวกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ได้แก่ การเพิ่มศักยภาพการแข่งขันและการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายการผลิต (Production Network) โลก การเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติเข้าร่วมลงทุนในลักษณะของการร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน การสนับสนุนการเคลื่อนย้ายบุคลากร และการใช้เทคโนโลยีเพื่อแก้ไขการขาดแคลนแรงงาน ขณะที่ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการปรับแก้กฎหมายควรครอบคลุมถึงการสำรวจความต้องการของนักลงทุน การปรับปรุงนโยบายการลงทุนอย่างต่อเนื่อง การปรับนโยบายการลงทุนให้สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งรวมถึงการดำเนินการเพื่อปรับแก้ความตกลง ACIA ด้วย และการสนับสนุนให้เกิดการนำนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไปใช้ได้จริง

ขั้นตอนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติและการประเมินผล

การศึกษานี้ได้วิเคราะห์ผู้ที่มิบทบาทสำคัญต่อการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติและการประเมินผล คือ ผู้นำประเทศสมาชิก ประชาชนในประเทศสมาชิก และเจ้าหน้าที่อาวุโสที่เกี่ยวข้องของประเทศสมาชิก โดยมีสถาบันวิชาการเป็นผู้ให้ข้อมูลในการตัดสินใจของฝ่ายต่าง ๆ มติของการประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ส่งผลเป็นอย่างมากต่อการกำหนดทิศทางของนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เป็นไปใน

การประเมินนโยบายการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียนตามกรอบนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ทิศทางเดียวกัน รวมถึงส่งผลต่อแนวทางการปรับแก้เนื้อหาของความตกลง ACIA ด้วย ซึ่งจะนำไปสู่การเจรจาต่อรองเพื่อกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ สำหรับการนำนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไปใช้ได้จริงต่อไป ทั้งนี้ ขั้นตอนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติและการประเมินผล มีรายละเอียดดังนี้

(1) สร้างเครือข่ายสถาบันวิชาการที่น่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อร่วมกันศึกษาเกี่ยวกับความจำเป็นและประโยชน์ของการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับประเทศในภาพรวม โดยมาจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อกำหนดนโยบายการลงทุนที่ส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนว่าควรเป็นอย่างไร เนื่องจากอาเซียนใช้ระบบฉันทามติจึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากทุกประเทศ นอกจากนี้ ยังต้องหาเงินทุนในการดำเนินการศึกษาและผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วย

(2) เครือข่ายสถาบันวิชาการในแต่ละประเทศเผยแพร่ข้อมูลการศึกษาวิจัยดังกล่าวให้กับผู้ที่มีความสนใจและสนับสนุนแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งหากนโยบายหลักหรือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศกล่าวถึงเนื้อหาเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนแล้วก็สามารถดำเนินการได้ง่ายขึ้น

(3) แต่ละประเทศจัดกิจกรรมเพื่อแสดงความต้องการของประชาชนและภาคธุรกิจในด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนและความต้องการนโยบายการลงทุนที่สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านการดำเนินงานของตัวแทนภาคประชาชน เพื่อให้ผู้นำประเทศทราบถึงความต้องการของประชาชน นอกจากนี้ ยังสามารถใช้ในการกำหนดเงื่อนไขในความตกลงระหว่างประเทศเพื่อบังคับให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และใช้นโยบายของอาเซียนที่มีอยู่ในปัจจุบันสนับสนุนนโยบายการลงทุนใหม่นี้

(4) หลังจากดำเนินการตามกระบวนการนี้ หากมีผู้นำที่มีความสนใจในนโยบายนี้ และเห็นควรบรรจุเป็นวาระที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับอาเซียน หรือการเปลี่ยนแปลงความตกลง ACIA ก็ควรให้เจ้าหน้าที่อาวุโสเริ่มดำเนินการนำเสนอและหารือประเด็นนี้ในที่ประชุม ASEAN Senior Officer Meeting ซึ่งผู้นำที่มีความสนใจในด้านนี้เป็นพิเศษควรจะเป็นผู้ผลักดันที่เข้มแข็งในเรื่องนี้ต่อไป

(5) ในการประชุม ASEAN Senior Officer Meeting ควรใช้ผลการศึกษาของเครือข่ายสถาบันวิชาการตามกรอบวิสัยทัศน์อาเซียน 2568 (ASEAN Vision 2025) เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) รวมถึงใช้ปัจจัยด้านความต้องการของตลาดประเทศกลุ่มพัฒนาแล้วที่สนใจสินค้าและบริการจากการผลิตและการให้บริการที่ยั่งยืนมากขึ้นเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการนี้ หากประเทศสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมอื่น ๆ นำเสนอถึงความต้องการจากภาคประชาชนเรื่องนโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วย

การประเมินนโยบายการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียนตามกรอบนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ซึ่งเป็นผลมาจากข้อ (1) - (3) จะทำให้กระบวนการหารือดังกล่าวง่ายขึ้น ซึ่งเป็นกระบวนการตามปกติของอาเซียนที่ต้องโน้มน้าวทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการร่วมกัน (Lobbying)

(6) เครือข่ายสถาบันวิชาการยังคงต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับความจำเป็นและประโยชน์ของการพัฒนาที่ยั่งยืนและนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ในอาเซียนที่เกี่ยวข้องกับการประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) เพื่อให้รับทราบในประเด็นที่จะต้องหารือและเห็นถึงความจำเป็นในการให้การสนับสนุน

(7) หลังจากที่มีการเห็นชอบให้มีการปรับแก้ความตกลง ACIA แล้ว ควรมีการเจรจาในเรื่องเนื้อหาที่ต้องการปรับแก้ และกำหนดเงื่อนไขด้านเวลาในการปฏิบัติ หากการเจรจาสำเร็จและได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ขั้นตอนต่อไปเป็นหน้าที่ของหน่วยงานในอาเซียนที่จะดำเนินการประสานงานการติดตามความคืบหน้าและประเมินผลการปฏิบัติ

บทสรุป

นโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นนโยบายการลงทุนที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม ความรับผิดชอบต่อสังคม การเติบโตอย่างมีส่วนร่วม การลงทุนสีเขียว และสังคมคาร์บอนต่ำ นโยบายการลงทุนแบบใหม่นี้ควรเป็นทิศทางของนโยบายการลงทุนในอนาคตสำหรับอาเซียน อย่างไรก็ตาม การนำนโยบายดังกล่าวมาดำเนินการสำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งด้านระดับการพัฒนาและโครงสร้างเศรษฐกิจ และการรักษาสมดุลระหว่างการพัฒนาที่ยั่งยืนกับการดึงดูดการลงทุน

ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับประเทศไทย สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

การประเมินนโยบายการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียนตามกรอบนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	หน่วยงาน	กลุ่มเป้าหมาย	บุคคลที่มีอำนาจในการตัดสินใจ
(1) การดำเนินนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องคำนึงถึงพื้นฐานโครงสร้างทางเศรษฐกิจและความพร้อมของแต่ละประเทศ	- BOI - กระทรวงด้านเศรษฐกิจของไทย - ASEAN	หน่วยงานที่สอดคล้องกันของประเทศสมาชิกอาเซียน	ASEAN Summit และ ผู้นำประเทศหรือคณะรัฐมนตรี
(2) ความร่วมมือในการยกระดับนโยบายการลงทุนเพื่อให้เกิดการสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้จริงก็ต่อเมื่อมีประเทศสมาชิกที่จะเข้าร่วมได้เห็นผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น และประเทศที่มีความพร้อมดำเนินไปก่อน	- BOI - กระทรวงพาณิชย์ - กระทรวงการต่างประเทศ	หน่วยงานที่สอดคล้องกันของประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีความสนใจตรงกัน	ผู้นำประเทศ หรือ คณะรัฐมนตรี
(3) ควรมีเวทีให้ประเทศสมาชิกแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการการลงทุนและการพัฒนาที่ยั่งยืน	- BOI - กระทรวงพาณิชย์ - กระทรวงด้านเศรษฐกิจอื่น ๆ ของไทย	หน่วยงานที่สอดคล้องกันของประเทศสมาชิกอาเซียน	รัฐมนตรี
(4) ต้องให้ความสำคัญกับผู้นำประเทศ ประชาชน และเจ้าหน้าที่อาวุโส โดยประชาชนต้องมีความต้องการให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง เพื่อให้ผู้นำประเทศได้เห็นความสำคัญและกำหนดเป็นนโยบายให้เจ้าหน้าที่อาวุโสนำเสนอประเด็นนี้ใน ASEAN Senior Officer Meeting และเริ่มกระบวนการเจรจาหารือกับประเทศสมาชิกอื่น ๆ และควรมีการระบุนายละเอียดข้อสัญญาให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรในความตกลง ACIA	- BOI - กระทรวงการต่างประเทศ - กระทรวงพาณิชย์ - กระทรวงด้านเศรษฐกิจอื่น ๆ ของไทย - สถาบันวิชาการ	ประชาชน ผู้นำประเทศ และเจ้าหน้าที่อาวุโส	คณะรัฐมนตรี โดยในส่วนของกรให้ข้อมูลสำหรับการตัดสินใจอย่างเป็นกลางมาจากผู้บริหารของสถาบันวิชาการ
(5) ต้องมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้เกิดขึ้นจริงไม่ว่าจะเป็นการกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายและกฎหมาย การใช้ความตกลงทางการค้าและการลงทุนกับประเทศพัฒนาแล้วเป็นแรงผลักดัน และการส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคประชาชนได้มีส่วนร่วม	- กระทรวงการต่างประเทศ - กระทรวงพาณิชย์ - หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	หน่วยงานที่สอดคล้องกันของประเทศสมาชิกอาเซียน	ผู้นำประเทศ หรือ คณะรัฐมนตรี

การประเมินนโยบายการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียนตามกรอบนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากตารางข้างต้น ข้อเสนอแนะขั้นตอนการปฏิบัติสำหรับประเทศไทย ได้แก่

(1) สร้างเครือข่ายสถาบันวิชาการที่น่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อร่วมกันศึกษาเกี่ยวกับความจำเป็นและประโยชน์ของการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับประเทศในภาพรวม และหาเงินทุนในการดำเนินการศึกษาและผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วย

(2) สถาบันวิชาการในไทยเผยแพร่ข้อมูลการศึกษาวิจัยให้กับผู้ที่มีความสนใจและสนับสนุน แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ

(3) จัดกิจกรรมเพื่อแสดงความต้องการของประชาชนและภาคธุรกิจในด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนและความต้องการนโยบายการลงทุนที่สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านการดำเนินงานของตัวแทนภาคประชาชน เพื่อให้นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีของไทยทราบถึงความต้องการของประชาชน นอกจากนี้ ยังสามารถใช้การกำหนดเงื่อนไขให้ความตกลงระหว่างประเทศนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านนโยบาย และการใช้นโยบายของอาเซียนที่มีอยู่ในปัจจุบันสนับสนุนนโยบายการลงทุนใหม่นี้

(4) หากคณะรัฐมนตรีเห็นชอบนโยบายนี้ และเห็นควรบรรจุเป็นวาระที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับอาเซียน หรือการเปลี่ยนแปลงความตกลง ACIA ก็ควรให้เจ้าหน้าที่อาวุโสของกระทรวงพาณิชย์เริ่มดำเนินการนำเสนอและหารือประเด็นนี้ในที่ประชุม ASEAN Senior Officer Meeting ในระหว่างนี้ หากมีประเทศใดให้ความสนใจด้านนี้เป็นพิเศษก็ควรจะเป็นผู้ผลักดันที่เข้มแข็งในเรื่องนี้ต่อไป

(5) ในการประชุม ASEAN Senior Officer Meeting ควรใช้ผลการศึกษาของเครือข่ายสถาบันวิชาการตามกรอบวิสัยทัศน์อาเซียน 2568 (ASEAN Vision 2025) เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) รวมถึงใช้ปัจจัยด้านความต้องการของตลาดประเทศกลุ่มพัฒนาแล้วที่สนใจสินค้าและบริการจากการผลิตและการให้บริการที่ยั่งยืนมากขึ้นเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการนี้ ขั้นตอนต่อไป ก็จะเป็นกระบวนการทำงานตามปกติของอาเซียนที่ฝ่ายไทยต้องโน้มน้าวทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการร่วมกัน (Lobbying)

(6) สถาบันวิชาการไทยและเครือข่ายในไทยและต่างประเทศยังคงต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับความจำเป็นและประโยชน์ของการพัฒนาที่ยั่งยืนและนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ในอาเซียนที่เกี่ยวข้องกับการประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) เพื่อให้รับทราบในประเด็นที่จะต้องหารือและเห็นถึงความจำเป็นในการให้การสนับสนุน

(7) หลังจากที่มีการเห็นชอบที่จะมีการปรับแก้ความตกลง ACIA แล้ว ควรมีการเจรจาในเรื่องเนื้อหาที่ต้องการปรับแก้ และกำหนดเงื่อนไขด้านเวลาในการปฏิบัติ หากการเจรจาสำเร็จและได้รับความเห็นชอบจาก

การประเมินนโยบายการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียนตามกรอบนโยบายการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) แล้ว ขั้นตอนต่อไปเป็นหน้าที่ของหน่วยงานในอาเซียนที่จะดำเนินการประสานงานการติดตามความคืบหน้าและประเมินผลการปฏิบัติ โดยฝ่ายไทยจะดำเนินการในส่วนที่ตนได้รับผิดชอบ

ที่ปรึกษา

ดร.กมลสินทร์ พิณีจุกวตล
ผู้อำนวยการ
สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน)

บรรณาธิการ

นายมน สิทธิประศาสน์
นายวิมล ปิ่นคง
นางสาวนิโลบล ศรีรัตน์

รายนามคณะผู้ดำเนินงานวิจัย

ดร.ณรงค์ชัย อัครเศรษฐ์	ที่ปรึกษาโครงการ
ดร.รณพร เศรษฐอุดม	ผู้อำนวยการโครงการ
ดร.อนันต์โชค โอแสงธรรมนนท์	หัวหน้าทีมวิจัย
ดร.กวีพจน์ สัตตวัฒนานนท์	ผู้เชี่ยวชาญ
นายธัญญกร บุณนาค	นักวิจัยอาวุโส
นายปิยะชนันท์ เมตติยวงส์	นักวิจัย
นายกิตติพิศ หวังรัตนภักดิ์	นักวิจัย
นางสาวภัทธีรา สอนสวัสดิ์	นักวิจัย
นางสาวดลฤดี บุญยไวยโรจน์	นักวิจัยอาวุโส และผู้ประสานงาน

ออกแบบรูปเล่ม : นายปวิธ ดวงสนิท

จัดพิมพ์โดย

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน)
อาคารวิทยพัฒนา ชั้น 8 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์ 12 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน
กรุงเทพฯ 10330

อีเมล : info@itd.or.th
เว็บไซต์ : www.itd.or.th

โทรศัพท์ : 66+ (0) 2216 1894-7
โทรสาร : 66+ (0) 2216 1898-9

ITD e-book
ดาวน์โหลดได้ที่ร้านหนังสือ

Find us on Facebook

ITD e-library
ดาวน์โหลดได้ที่ร้านหนังสือ

www.itd.or.th

International Institute for
Trade and Development
สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา